ARKEOLOGICENTRUM
I SKANDINAVIEN AB

Stekenjokk

Arkeologisk utredning inför planerad vindkraftspark

Britta Wennstedt Edvinger

2007

Stekenjokk

Arkeologisk utredning inför planerad vindkraftspark

Vilhelmina socken och kommun, Västerbottens län

Britta Wennstedt Edvinger

2007

JÄMTARKEOLOGI 33

Skrifter utgivna av Arkeologicentrum i Skandinavien AB

Län: Västerbotten
Landskap: Lappland
Kommun: Vilhelmina
Socken: Vilhelmina
Trakt/fastighet: Vilhelmina kronoöverloppsmark
Ek. kartblad: 23E 4-5 g-h SÖ
Fjällkarta: AC4
RAÄ-nr: Vilhelmina 2032:1, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404
Interimistiska ID-nummer: AC 08, AC 09, AC 13, AC 15, AC 16

JÄMTARKEOLOGI 33
Skrifter utgivna av Arkeologicentrum i Skandinavien AB
www.arkeologicentrum.se

Stekenjokk: arkeologisk utredning inför planerad vindkraftspark, Vilhelmina socken och kommun, Västerbottens län

Britta Wennstedt Edvinger

© år 2007, Arkeologicentrum i Skandinavien AB, Brunflo, Fred Olsen Renewables AB, Storuman.

Kartutsnitt ur allmänna kartor © lantmäteriverket, Gävle 2006. Medgivande I 2006/2166.

Omslagsbilden visar utredningsområdets centrala del med Stihkegärdan från Stihkes västsluttning mot NV. Foto: Britta Wennstedt Edvinger, 2007-07-24, AC200712AC-0036.

ISSN 1650-7460
ISBN 91-89640-32-2

Innehållsförteckning

Sammanfattning vi

Bakgrund 1

Syfte och målsättning 1

Utredningsområdet 2
- Områdesbeskrivning 2
- Markanvändning 3
- Bebyggelse 5
- Ortnamn 5
- Lösfynd 5
- Tidigare undersökningar 6
- Fornlämningar 6

Utredningens genomförande 9
- Byråinventering 9
- Fältinventering 9
- Dokumentation 9

Resultat 10
- Lämningar inom utredningsområdet 10
  - Härdar 10
  - Husgrund, historisk tid 12
- Lämningar utanför utredningsområdet 13
  - Minnesmärke 14
  - Rösningar 14
  - Grav, uppgift om 15
  - Seite, uppgift om 16

Kulturmiljöanalys 17
- Utredningsområdets karaktär 17
- Kulturvärdesbedömning 18
- Sårbarhetsanalys 19
  - Inom utredningsområdet 19
  - Utanför utredningsområdet 19

Åtgärdsförslag – bevarande och anpassning av vindkraftsparkens layout 22
- Härdarna 22
- Kojtomten 22
- Rösningarna 24

Utredningsgrävning 24
Sammanfattning av åtgärdsförslagen 24

Referenser 25

Bilagor 29
Bilaga 1 Administrativa och tekniska uppgifter
Bilaga 2 Beskrivningar
Bilaga 3 Fältinventerat område
Bilaga 4 Fotografier
Bilaga 5 Sentida härdar

Sammanfattning

Inför en planerad vindkraftspark vid Stekenjokk i Södra Lappland har Arkeologicentrum AB genomfört en arkeologisk utredning. Utredningen genomfördes i fält i slutet av juli år 2007. Den omfattade byråinventering och fältinventering.

Utredningsområdet är närmare 700 hektar stort och ligger mellan topparna Stihke och Tjaallinge nära länsgränsen mellan Västerbotten och Jämtland, på nivåer mellan 840 och 1 000 m.ö.h. Hela utredningsområdet ligger ovanför trädgränsen och vegetationstypen är torr rished, med kråkris och låg dvärgbjörk som dominerande växtlighet. Det finns inga större vattendrag eller sjöar i utredningsområdet. Det lösa jordtäcket består av blockfattig morän och vittringsjord. Nuvarande markanvändning är betesmark, och utredningsområdet ligger inom Vilhelmina södra samebys åretruntmarker.

Sedan tidigare var en härd registrerad inom utredningsområdet. Vid utredningen tillkom ytterligare en härd, en kojtomt (husgrund, historisk tid) och två rösningar utan säker funktionsbestämning. Lämningarna har ett visst upplevelsevärde men deras värde som preparat, d.v.s. det vetenskapliga värdet, bedöms som ganska lågt. Härdarna utgör fast fornlämning (RAÄ 2032) respektive bevakningsobjekt (AC 08) och ingrepp i dem eller i deras närhet kräver tillståndsprövning enligt lagen om kulturminnen m.m. (SFS 1988:950). Kojtomten och rösningarna utgör samtliga s.k. övriga kulturhistoriska lämningar, för vilka kulturminneslagen inte omfattar restriktioner.

Eftersom den långsiktigt mest hållbara förvaltningen av landets kulturminnen är att de bevaras, och eftersom utredningsområdet innehåller få spår av människors verksamhet i äldre tid föreslås att vindkraftsparkens layout anpassas till kulturminnena. Det innebär att inga vindkraftverk eller vägar placeras i närområdet till ett kulturminne och att inga vindkraftverk eller vägar placeras mellan kojtomten, en trolig fiskarkoja, och sjön Tjaallingejaevrie.

Kulturmiljöer utanför utredningsområdet bedöms inte annat än i ringa grad påverkas av den planerade vindkraftsparken. Kulturminnena inom utredningsområdet sammanhänger inte i miljöer, utan utgör punktobjekt och är mycket fåtaliga. Vårt åtgärdsförslag är därför i första hand att samtliga berörda kulturminnen bevaras. Under förutsättning att vindkraftparkens layout inklusive vägnät anpassas så att kulturminnena kan ligga kvar utan ingrepp i den omedelbara närheten föreslår vi inga ytterligare antikvariska åtgärder med avseende på den planerade vindkraftsparken.

Bakgrund

I samband med upprättandet av en miljökonsekvensbeskrivning inför en planerad vindkraftspark vid Stekenjokk i Södra Lappland har Fred Olsen Renewables AB beställt en arkeologisk utredning etapp 1 över det berörda området. Arkeologicentrum AB har uppdragits att utföra utredningen och den genomfördes i fält under perioden 23 - 27 juli år 2007.

Figur 1. Utredningsområdet i Södra Lappland.

Syfte och målsättning

En arkeologisk utredning har till syfte att fastställa om fasta fornlämningar berörs av ett arbetsföretag (lagen om kulturminnen m.m. [Kulturminneslagen - KML] 2 kap. 11 § SFS 1988:950). Målsättningen med denna utredning har varit att lokalisera och översiktligt dokumentera tidigare inte registrerade fasta fornlämningar i kulturminneslagens mening, men också övriga kulturhistoriska lämningar och andra spår efter människors verksamheter vilka har betydelse vid bedömning av områdets kulturvärde och för länsstyrelsens kommande handläggning av ärendet.

Ambitionsnivån för utredningen har varit att återfinna kulturhistoriska lämningar *med* synlig begränsning ovan jord samt att lokalisera ytor och terränglägen som kan antas rymma lämningar *utan* synlig begränsning ovan jord. En sådan utredning brukar benämnas etapp 1. Etapp 1 följs där behov föreligger av en arkeologisk utredning etapp 2, utredningsgrävning med exempelvis grävmaskin.

Som ett led i det åtgärdsförslag som varje arkeologisk utredning skall utmynna i (RAÄ Underrättelser 1998) har vi också gjort en bedömning av den planerade vindkraftsparken påverkan på kulturmiljöer och kulturminnen i och utanför utredningsområdet.

Utredningsområdet

Områdesbeskrivning

Ett fyrtiotal vindkraftverk är planerade till ett höglänt kalfjällsområde strax NÖ om länsgränsen mellan Jämtland och Västerbotten, ca 10 km Ö om riksgränsen. De skall placeras i ett sammanhängande område med ett inbördes avstånd i regel understigande 500 m. Området är 5,5 x 0,8 – 2,8 km stort och ligger öster om Stekenjokksvägen (figur 2 - 3).

Utredningsområdet ligger mellan 840 och 1000 m.ö.h. och utan anknytning till större vattendrag. Den högsta punkten i närområdet utgörs av Stihke på 1035 m.ö.h. Fjälltoppen ligger utanför här berört område men dess västsluttning ingår i utredningsområdet. Topografin är utan dramatik. Området präglas av runda toppar med långa, obrutna sluttningar. Praktiskt taget ingen torvmark finns i utredningsområdet, och morän och vittringsjord dominerar också över hällmarksinslaget.

Vegetationstypen klassificeras som torr rished. Lågvuxen dvärgbjörk och kråkris växer över hela utredningsområdet, men i vissa sydsluttningar och översilade områden finns en rikare flora med bl.a. olika ängsväxter. Förekomst av ängsväxter och gräsmarker liksom avsaknad av videsnår vittnar bl.a. om att området är ett uppskattat betesområde för renar.

Figur 2. Del av utredningsområdet på Stihkes västsluttning mot länsgränsen och Sipmehke i SV. Foto AC200712AC-0030.

Det finns några små tjärnar i utredningsområdet. Kallkällor och kallkällbäckar är talrika. Det största vattendraget är Tjaallingenjohke (figur 3 - 4) som avvattnar sjön Tjaallingenjaevrie SÖ om utredningsområdet.

Markanvändning

Området ligger inom Vilhelmina södra samebys åretruntmarker. Det utgör betesmark och redovisas som sommarland, sensommar- och höstland, samt som riksintresse i samebyns markanvändningsredovisning. Två rengärden och en flyttled (NV-SÖ) finns i utredningsområdet (Ren 2000).

Utredningsområdet gränsar i väster till den f.d. Stekenjokkgruvan. Här bröts svavelkismalm av Boliden Mineral AB under åren 1976 – 1988. Området hade avsatts som statsgruvfält redan år 1921 (VK 2006:184). Brytningen ägde rum under jord. Idag minner grustag, ett vägnät och det överdämda brottet om gruvepoken i Stekenjokk. Det f.d. gruvområdet är idag en populär parkerings- och tältplats för turister.

Det finns mycket få äldre kartor över utredningsområdet. Generalstabskartan, bladet 39 Jadnem (1899) redovisar endast topografi och enstaka ortnamn. Ingen bebyggelse, leder eller vägar återges. Ekonomisk karta har inte givits ut i detta område. Äldre lantmäteriakter saknas i lantmäteriets arkiv. Slutsatser om markanvändning i äldre tid får därför dras på basis av befintligt kartmaterial och kulturminnen i området.

Figur 4. Tjaallingenjohke nedströms mot SV. Foto AC200712AC-0047.

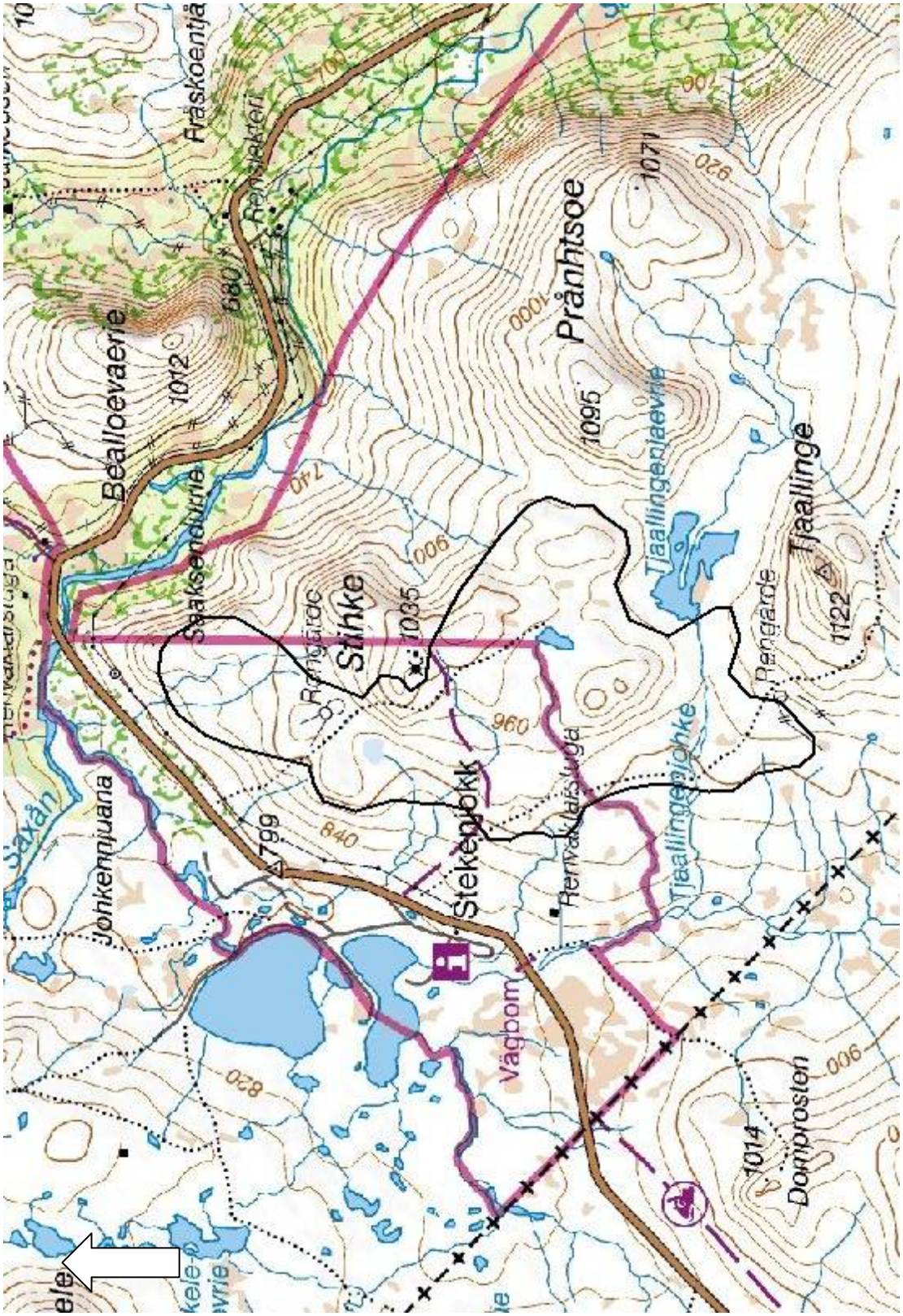

Figur 3. Planerat område för vindkraftverk och utredningsområde. Stekenjokk, Södra Lappland. Underlag: fjällkartan AC4, skala 1:50 000.

Figur 4. Renvaktarstugan SV om utredningsområdet. Foto AC200712AC-0056.

Bebyggelse

Ingen bebyggelse finns i utredningsområdet. Däremot finns som nämndes ovan anläggningar för renskötsel inom och nära utredningsområdet i form av rengärden, Stihkegärdan i norr och Tjaallingengärdan i söder, samt en renvaktarstuga utanför utredningsområdet i SV (figur 4). Vid Tjaallingengärdan finns ett förrådsskjul.

Närmaste bebyggelseantikvariskt intressanta byggnader och miljöer finns i Klimpfjäll (ÖP 2000, bilaga Kartor).

Ortnamn

Fjällkartans ortnamn i eller nära utredningsområdet är fåtaliga och sekundära till topparna Stihke och Tjaallinge. Bäcken Tjaalingejohke rinner från sjön Tjaallingejaevrie norr om fjället Tjaallinge. Bäcken Stekenjokk rinner väster om Stihke. Namnet Stihkes betydelse är inte känd (SOL 2003:292) men antas betyda ’fjället där renen stannar’ (R. Larsson 2007), vilket också indikerar dess centrala betydelse för renskötseln.

Lösfynd

Inga arkeologiska lösfynd eller fyndsamlingar från Stekenjokk eller från utredningsområdet finns i Statens historiska museums databas (SHM 2007-

07-20). De närmaste registrerade fyndplatserna för lösfynd ligger i Klimpfjäll (FMIS 2007-09-25).

Tidigare undersökningar

Området inventerades av riksantikvarieämbetet (RAÄ) och länsmuseet inom ramen för den s.k. fjällinventeringen år 2000, men har inte inventerats för ekonomisk karta då någon sådan utgivning inte skett. Vid fjällinventeringen registrerade man stora antal fornlämningar i ett mindre område i dalbottnen väster om utredningsområdet, men bara en enda lokal inom utredningsområdet (figur 5). Det var ett område motsvarande utredningsområdets nordligaste del som inventerades, Stihkes V-, N- och Ö-sluttningar (Sanell & Klang 2001:15, figur 10).

För Västerbottens museums räkning genomförde Christer Westerdahl år 1978 – 1980 en samisk bebyggelseinventering varvid han noterade två uppgifter som berör utredningsområdet. Den ena gäller en grav på Stihke (CW 21 24F) och den andra en kåtaplats vid Tjaallingenjaevrie (CW 24 24F).

Inför Stekenjokkgruvans etablering gjorde Jämtlands läns museum år 1980 en kulturhistorisk inventering i området för den planerade gruvbrytningen, d.v.s. utanför och väster om det nu berörda utredningsområdet. Vid denna inventering noterades fem rösningar och bebyggelselämningar i form av en barackgrund, en jordkällare, rest av, samt ett dass, rest av (Hemmendorff 1980).

Inom ramen för Nordiska museets lappmarksundersökningar sammanställde Ernst Manker material från bl.a. Vilhelmina södra samebys område (Manker 1947, 1953, 1961). Publikationerna avslöjar inte om han besökt Stekenjokk i fält.

Fornlämningar

Väster om utredningsområdet har talrika fornlämningar registrerats vid RAÄ:s och länsmuseets fjällinventering år 2000. Det utgörs huvudsakligen av härdar, kåtatomter, förvaringsgropar, någon enstaka fångstgrop samt ett par begravningsplatser (traditionella samiska, permanenta gravar) (tabell 1, figur 5).

Öster om landsvägen och inom vårt utredningsområde fanns före utredningen som nämnts bara en registrerad härd, RAÄ 2032.

Tabell 1. Registrerade lämningar inom ca 5 km från utredningsområdet (FMIS 2007-09-27).

RAÄ-nummer	Lämningstyp	Antikvarisk bedömning
Vilhelmina 1995:1	Härd	Fast fornlämning
Vilhelmina 1995:2	Härd	Fast fornlämning
Vilhelmina 1995:3	Härd	Fast fornlämning
Vilhelmina 1996:1	Fångstgrop	Fast fornlämning
Vilhelmina 1997:1	Härd	Fast fornlämning
Vilhelmina 1998:2	Förvaringsanläggning	Fast fornlämning
Vilhelmina 2021:1	Kåta	Fast fornlämning
Vilhelmina 2021:2	Härd	Fast fornlämning
Vilhelmina 2021:3	Härd	Övrig kulturhistorisk lämning
Vilhelmina 2022:1	Kåta	Fast fornlämning
Vilhelmina 2023:1	Förvaringsanläggning	Övrig kulturhistorisk lämning
Vilhelmina 2023:2	Härd	Fast fornlämning
Vilhelmina 2024:1	Härd	Fast fornlämning
Vilhelmina 2024:2	Förvaringsanläggning	Fast fornlämning
Vilhelmina 2024:3	Härd	Fast fornlämning
Vilhelmina 2024:4	Härd	Fast fornlämning
Vilhelmina 2024:5	Härd	Fast fornlämning
Vilhelmina 2028:1	Begravningsplats enstaka	Fast fornlämning
Vilhelmina 2029:1	Övrigt	Övrig kulturhistorisk lämning
Vilhelmina 2029:2	Övrigt	Övrig kulturhistorisk lämning
Vilhelmina 2030:1	Kåta	Fast fornlämning
Vilhelmina 2031:1	Härd	Fast fornlämning
Vilhelmina 2031:2	Härd	Fast fornlämning
Vilhelmina 2031:3	Kåta	Fast fornlämning
Vilhelmina 2031:4	Kåta	Fast fornlämning
Vilhelmina 2031:5	Härd	Fast fornlämning
Vilhelmina 2032:1	Härd	Fast fornlämning
Vilhelmina 2033:1	Rengärda	Övrig kulturhistorisk lämning
Vilhelmina 2109:1	Kåta	Fast fornlämning
Vilhelmina 2112:1	Begravningsplats enstaka	Fast fornlämning
Vilhelmina 2112:2	Begravningsplats enstaka	Fast fornlämning
Vilhelmina 2112:3	Förvaringsanläggning	Fast fornlämning
Vilhelmina 2267:1	Härd	Fast fornlämning
Vilhelmina 2268:1	Härd	Fast fornlämning
Vilhelmina 2269:1	Härd	Fast fornlämning

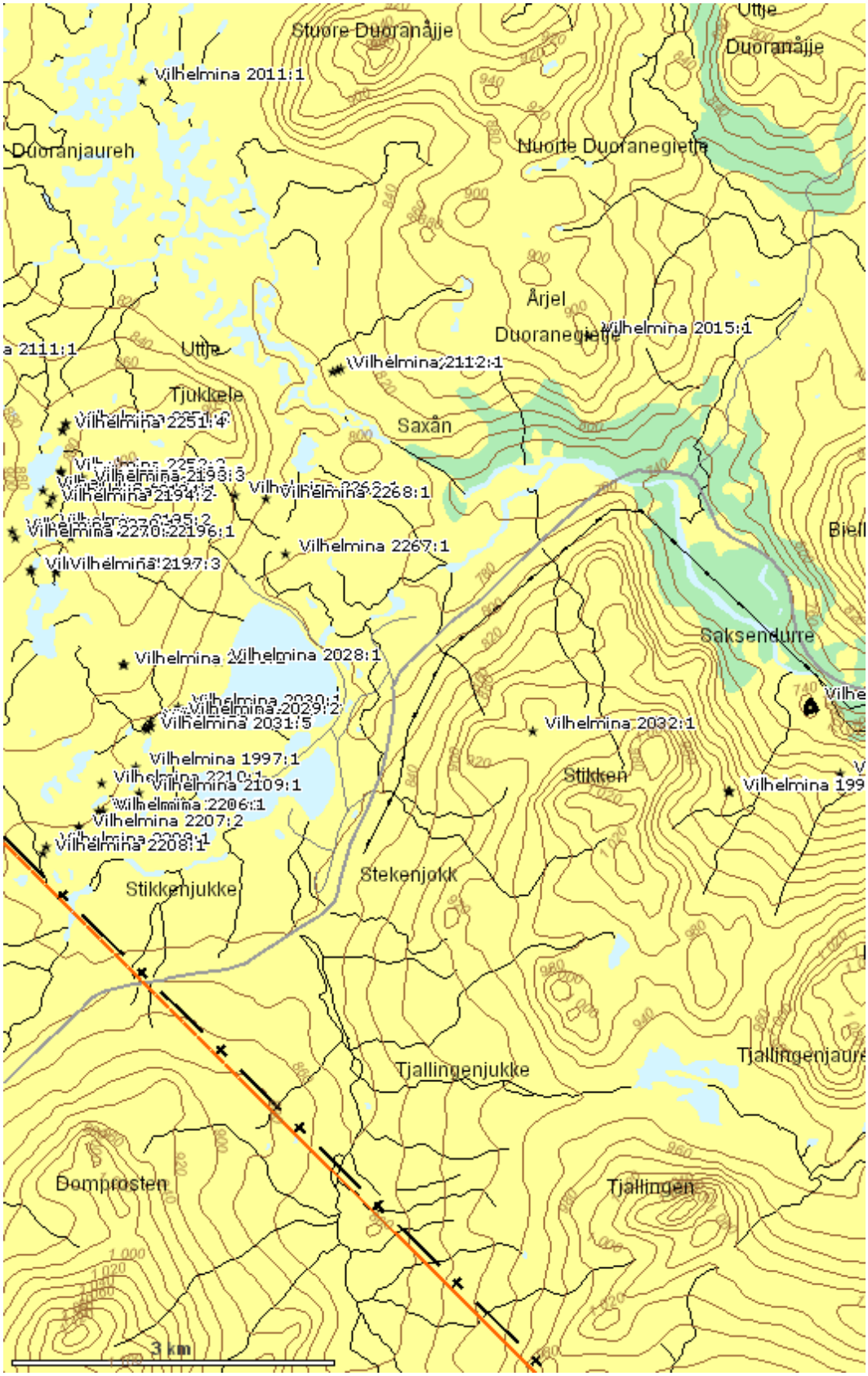

Figur 5. Riksantikvarieämbetets registrerade lämningar i närheten av Stekenjokk. (FMIS 2007-09-26.) Skala 1:50 000.

Utredningens genomförande

Byråinventering

Förberedelserna för fältinventeringen omfattade genomgång av material i RAÄ:s fornminnesinformationssystem (FMIS), i Statens historiska museums översiktsdatabas (SHM), av allmänt kartmaterial och historiska kartor i lantmäteriets karttjänst Historiska kartor på Internet samt av namnbelägg i Institutets för språk- och folkminnen ortnamnsdatabas på Internet (SOFI). Arkivmaterial, klipparkiv och arkeologiska rapporter studerades vid Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA) i Stockholm, Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå (DAUM) och vid Västerbottens museum (VBM) i Umeå.

Fältinventering

Utredningsområdet fältinventerades under perioden 23 till 27 juli år 2007. Fältinventeringen skedde genom konventionell terrängrekognoscering kompletterad med provgropsgrävning respektive provstick med spade och sond.

Två olika fältinventeringsmetoder har använts parallellt, dels ett slags linjetaxering. Den har till syfte att säkerställa en hög täckningsgrad. Den andra metoden kan beskrivas som fenomenologisk. Dess syfte är att eftersöka lämningar vid varje landform som utgör ett slags landmärke i landskapet och dessutom alla terränglägen som erfarenhetsmässigt kan antas vara fornlämningsförande.

Linjetaxeringen innebär att noder läggs ut i ett tänkt koordinatnät över utredningsområdet. Med hjälp av satellitnavigering (GPS) uppsöks varje nod i fält. På så vis försäkrar man sig om att ha täckt utredningsområdet även där det är svårt att orientera sig p.g.a. brist på landmärken.

Om linjetaxeringen är ett perspektiv från ovan så är den fenomenologiska metoden ett perspektiv från marknivå. Det innebär att olika landformer betraktas som förbundna i ett nätverk av företeelser eller landskapselement. Var och en av dessa uppsöks och studeras i syfte att återfinna spår efter tidigare närvaro eller nyttjande, exempelvis bäckar, kallkällor, forsar, vattenfall, sjöstränder, torra backar, avsatser i sluttningar, vattendelare, krön på toppar, uddar, öar, holmar, flyttblock, blocksänkor, bergshamrar, rasbranter, grottor, stigar eller leder, vegetationsförändringar som indikerar äldre tiders nyttjande i botten-, fält-, busk- och trädskikt, erosionsutsatta ytor etc.

Dokumentation

Påträffade lämningar dokumenterade vi översiktligt med kartinprickning och beskrivning enligt FMIS:s mönster. Inmätningen av påträffade lämningar gjordes med GPS och kompletterades i vissa fall med manuella orienteringsuppgifter. Alla lämningar fotograferades med digitalkamera. Registrerade lämningar har efter fältarbetsavslut rapporterats till FMIS.

Resultat

Lämningar inom utredningsområdet

Tre lämningar har påträffats inom utredningsområdet. Ytterligare två kan eventuellt beröras av tillfartsväg (tabell 2, bilaga 2, figur 9).

Tabell 2. Kulturhistoriska lämningar påträffade inom utredningsområdet vid arkeologisk utredning år 2007.

ID	RAÄ-nr	lämningstyp	källa	antikvarisk bedömning	anm.
	2032	härd	FMIS	R	Ej återfunnen vid AU1
AC 08	2401	härd	AU1	bevakas	Osäker ålder
AC 13	2400	husgrund, historisk tid	AU1	övrig kulturhistorisk lämning	Sentida

Härdar

Det finns ett tiotal härdar inom utredningsområdet men nästan utan undantag är de helt sentida (bilaga 5). Dessa sentida härdar återfinns i regel i anslutning till renskötarnas arbetsplatser vid rengärdena vid Stihke respektive Tjaallinge. Två av härdarna är att döma av konstruktionen i stället byggda av turister. Dessa härdar (bilaga 5) räknas idag inte som kulturminnen.

En härd vid Stihkegärdan registrerades som nämnts under fjällinventeringen år 2000 (RAÄ 2032). Vid registreringen reflekterade man inte närmare över dess funktion, läge eller att den var beväxt med smörblommor, vilket kan antyda att den kanske inte hör samman med en äldre boplats, utan med en tidigare generation gärden på samma plats. Den bedömdes som fast fornlämning med följande beskrivning:

Härd, oregelbunden, 0,8 x 0,5 m (NÖ-SV) och lägre än 0,1 m h. I kanten är tre synliga stenar, 0,2 – 0,3 m st. Ytterligare kantstenar känns i VSV men saknas i ÖSÖ. Vid provstick framkom lite kol. Beväxt med smörblommor.

Härden verkar vara omrörd, antagligen av renar, då härden ligger mellan 2 fångstarmar i en rengärda.

Härden RAÄ 2032 återfanns inte på angiven plats vid den arkeologiska utredningen. Trots att koordinater fanns angivna i RAÄ:s fältmaterial och trots att vi fick hjälp av Roland Larsson, Klimpfjäll, som medverkade vid fjällinventeringen år 2000 gick det inte att lokalisera härden. Det kan betyda att den var kraftigt överväxt. Vid den angivna koordinaten växte frodigt gräs vid utredningstillfället. Det kan också betyda att den är förstörd. Rengärden hör till de platser som utsätts för störst slitage i fjällen (Vikman & van den Brink 2000). Periodvis i samband med användningen är ett gärde helt vege-

Figur 6. Stihkegärdan. Roland Larsson, Klimpfjäll, t.v. och Arkeologicentrums Kjell Edvinger t.h. Foto AC200712AC-0054.

tationsfritt (figur 6), men koloniseras om det överges snart av mossor, lavar och så småningom gräs, örter o.s.v. i ett känt successionsmönster.

Vi har låtit härden RAÄ 2032 stå kvar som fast fornlämning trots att vi inte kunnat bedöma den i fält.

En av de härdar som påträffades under den arkeologiska utredningen har vi bedömt som bevakningsobjekt, härden AC 08 (figur 7). Det betyder att den kan utgöra en fast fornlämning, men att närmare undersökning behövs för att fastställa om så är fallet. Denna härd är skadad genom vinderosion. Den omfattar både ålderdomliga och sentida särdrag. Läget är märkligt och det förhållandet tillsammans med konstruktionen visar att den inte är en kåtahärd. Det hade kunnat vara fråga om en renvaktarhärd, men morfologin talar inte för det. Platsen är väl vald vad gäller utsikt men ligger extremt vindutsatt. För att avgöra om härden utgör fast fornlämning krävs en vedartsanalys och ^{14}C-datering av träkol från härden. Det kan vid behov göras efter att länsstyrelsens kulturmiljöenhet fattat beslut om förundersökning.

Figur 7. Den kraftigt erosionsutsatta härden AC 08 mot ÖSÖ. Foto AC200712AC-0025.

Husgrund, historisk tid

Den kåtaplats som Christer Westerdahl 1978-80 noterade vid Västra Tjaallingenjaevrie har vi inte återfunnit i fält. Det kan bero på att utredningsområdet inte sträcker sig ända fram till sjöstranden. Däremot påträffades under utredningen rester av en brädkoja med en välbyggd härd av flata stenar under ett flyttblock (figur 8). Den har registrerats som övrig kulturhistorisk lämning p.g.a. sin uppenbart låga ålder. Men eventuellt har platsen återanvänts många gånger, och brädresterna hör i så fall bara till den senaste användningsfasen. Härden är vällagd och kan höra till en äldre period. Ingen av de vidtalade uppgiftslämnarna har känt till eller kunnat lämna ytterligare uppgifter om kojan.

Kojan hör till en byggnadstyp som inte har någon egen benämning i kulturmiljövårdens nomenklatur, men typen är ganska vanlig i norra Sverige. Vi har rubricerat den som *husgrund, historisk tid*, men denna typ av lämningar registreras ofta som *plats med tradition* eftersom det är vanligt att det bara finns en uppgift om att någon har bott på platsen, men inga synliga spår av bosättningen. Lämningstypen faller inom kategorin tillfälliga bostäder i grottor, vid flyttblock och av *lihpie*-typ som haft en vid och återkommande användning under sannolikt hela den tid landet varit befolkat (jfr Kjellström 2000:98, Manker 1947, figur 133 - 134, Wennstedt Edvinger & Winka 2001:109).

Figur 8. AC 13, husgrund, historisk tid: brädrester och en stensatt härd under ett flyttblock i sluttningen mot Tjaallingenjaevrie. Foto AC200712AC-0045.

Lämningar utanför utredningsområdet

Några lämningar och uppgifter om lämningar utanför utredningsområdet har kommit oss till del under utredningen (tabell 3). Det gäller dels den grav som enligt Christer Westerdahl skall finnas på Stihke, dels en uppgift om en seite inom gruvområdet vilken skall ha dränkts i gruvdammen. Dessa uppgifter har inte registrerats (jfr nedan). Ett nyligen rest minnesmärke över gruvan och ett par rösningar har registrerats, dock inte själva gruvan.

Tabell 3. Lämningar registrerade utanför utredningsområdet vid arkeologisk utredning år 2007.

ID	RAÄ-nr	lämningstyp	källa	antikvarisk bedömning	anm.
AC 09	2404	rösning	AU1	övrig kultur-historisk lämning	utanför uo, berörs av väg?
AC 15	2402	minnesmärke	AU1	övrig kultur-historisk lämning	utanför uo, berörs ej
AC 16	2403	rösning	AU1	övrig kultur-historisk lämning	utanför uo, berörs av väg?

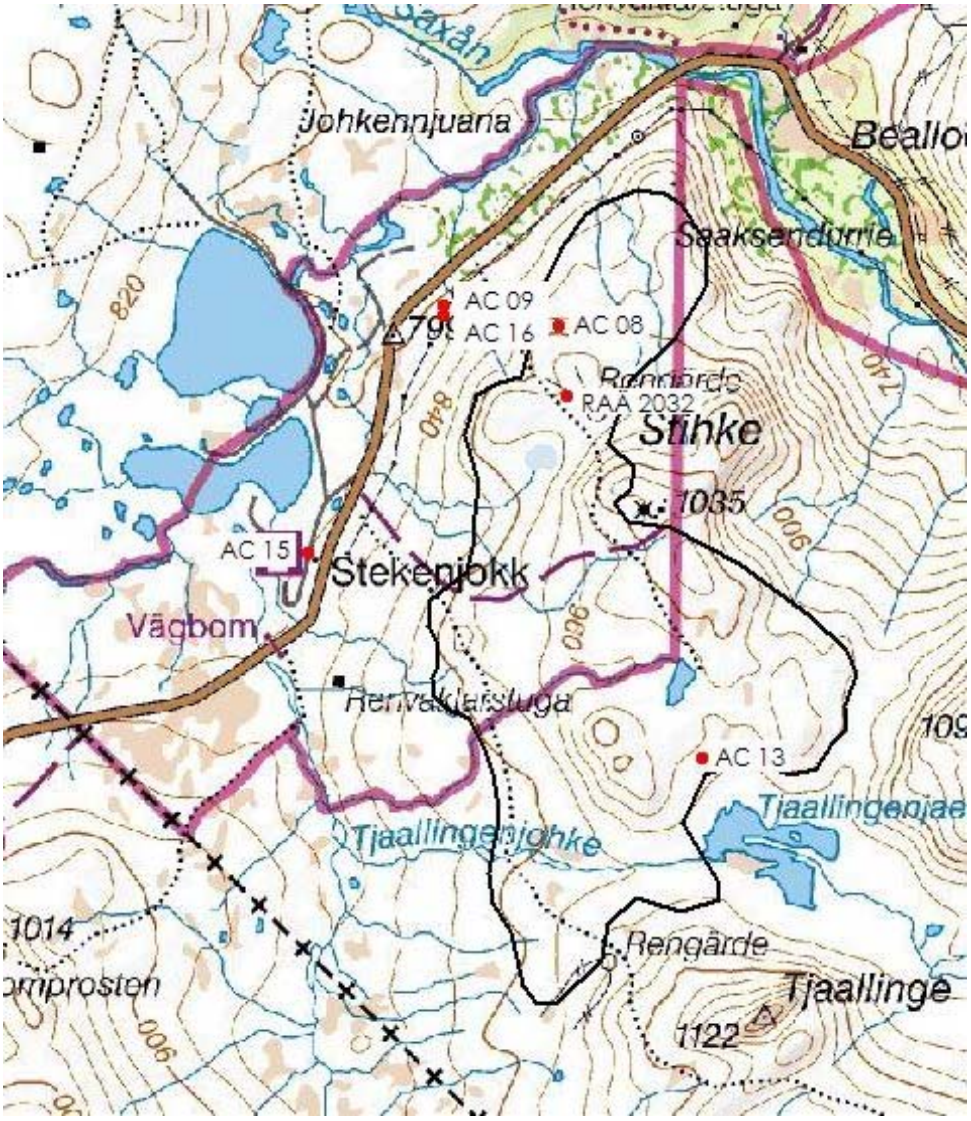

Figur 9. Resultat av arkeologisk utredning vid Stekenjokk år 2007. Underlag: fjällkartan Z1, skala 1:50 000.

Minnesmärke

Efter Stekenjokkgruvans nedläggning har en minnessten rests över gruvdriften. Den ligger utanför utredningsområdet men har registrerats under nummer AC 15. Den berörs inte av den planerade vindkraftsparken.

Rösningar

I varje lättillgängligt fjällområde finns stora mängder sentida stenpyramider och andra konstruktioner som uppförts av turister på snart sagt varje krön. Äldre rösningar riskerar att försvinna i det sentida bruset av dessa minnesmärken. Vi har registrerat de rösningar vi träffat på som inte ligger vid en led som är i bruk, och som har en ålderdomlig karaktär. Det senare

Figur 11. Rösning AC 09, troligt ledröse till en led som inte längre används. AC 09. Foto AC200712AC-0026.

betyder framför allt att lavtillväxten på stenarna inte avviker från omgivningen.

Två sådana rösningar med visarstenar men med något begränsad lavtillväxt har registrerats under utredningen, AC 09 och AC 16. De ligger inom synhåll från landsvägen och utgör troligen antingen ledrösen eller försvar. Visarstenarnas riktning överensstämmer inte med den tänkta ledens riktning. Ingen stig eller spår av en stig går förbi rösningarna. De har bedömts som övriga kulturhistoriska lämningar. De ligger utanför utredningsområdet men kan komma att beröras av tillfartsvägen.

Grav, uppgift om

Den grav som enligt Christer Westerdahls noteringar skall ha funnits på Stihke (”19 Stihke grav (jfr Manker)”) är belägen på en helt annan plats. Mankers uppgift om en grav i närheten gäller en anläggning ”ca 3,5 km V om fjällkrönet, på västra sidan av Stekenjokk” (Manker 1961:102 f.). Det är därför *jaemiegierkie* ’dödstenen’, RAÄ 2028 väster om gruvdammen, som avses. Den ligger 3,5 km VNV om krönet på Stihke och därför utanför utredningsområdet.

Seite, uppgift om

En inte så detaljrik berättelse om en seite, en helig sten, dränkt av gruvdammen har vidarebefordrats till projektet (R. Larsson 2007). Uppgiften har inte upptecknats av Ernst Manker, Christer Westerdahl eller av fjällinventeringen vid dessas besök i området. Eftersom vi inte kunnat få fatt på detaljer kring seiten har vi avstått från att registrera den.

Figur 10. Utsikt från Stihkes västsluttning mot gruvdammen. Foto AC2007 AC12-0037.

Kulturmiljöanalys

Utredningsområdets karaktär

Utredningsområdet ligger på kalfjället i Södra Lappland inom Vilhelmina kronoöverloppsmark. Det är beläget strax öster om det f.d. gruvområdet vid Stekenjokk. Brytning skedde här mellan åren 1976 och 1988. Gruvområdet har sedermera överdämts men kvar finns förutom vattenspegeln också grustag, ett vägnät och en damm.

Utredningsområdet har inte pekats ut av Vilhelmina kommun eller länsstyrelsen som särskilt värdefullt ur kulturmiljösynpunkt. Det utgör inget riksintresseområde för kulturmiljövården. Närmaste riksintresseområde för kulturmiljövården återfinns för Västerbottens del i Remdalen inom Vilhelmina norra samebys område (AC 50 Remdalen) respektive vid Hamptjärn (Z 1) och Maskien (Z 2) inom Frostviken norra samebys område i Jämtland.

Inom utredningsområdet finns ingen fast bebyggelse. I stället finns här vägar, leder och anläggningar tillhörande den moderna renskötseln. Samtliga är i bruk. Den enda byggnaden i utredningsområdet är ett förrådsskjul vid Tjaallingengärdan. Utanför utredningsområdet i SV finns en renvaktarstuga.

Fjällområdets kulturmiljöer skiljer sig ofta från dem i andra områden. Här är det i stor utsträckning renskötselns anläggningar och renarnas betestryck som skapat och upprätthåller ett kulturlandskap. Det är betestrycket som hindrar igenväxning och bidrar till biologisk mångfald. Några kulturmiljöer i konventionell bemärkelse, d.v.s. i form av bebyggelsehistoriskt eller arkeologiskt intressanta miljöer, berörs inte direkt av den planerade vindkraftsetableringen, eftersom utredningsområdet saknar sådana miljöer.

Inom utredningsområdet finns ett litet antal s.k. övriga kulturhistoriska lämningar och en till två fasta fornlämningar. Ur fornlämningssynpunkt är utredningsområdet typiskt för sina egenskaper. Det ligger ovanför trädgränsen och utgör ett mjukt böljande landskap utan dramatiska landformer och utan större vattendrag. Utredningsområdet saknar spår av bosättning i äldre tid. I denna typ av terrängläge har det inte varit så gynnsamt att bo ens under stenålderns värmemaximum (atlantisk tid ca 6000 – 3000 f.Kr.).

I dalgången väster om utredningsområdet och väst och sydväst om den f.d. gruvan finns ett stort antal kulturhistoriska lämningar. Det rör sig om härdar, kåtatomter, främst tältkåtatomter, förvaringsanläggningar, fångstgropar, rösningar och t.o.m. gravar. De flesta har vid registreringen bedömts såsom fasta fornlämningar. Fornlämningsbeståndet återspeglar väl den förhistoriska och historiska tidens nyttjande av området för jakt, fångst, fiske och renskötsel. Indirekt berörs denna kulturmiljö, genom att vindkraftsparken kommer att innebära ett nytt inslag i landskapsbilden.

Kulturvärdesbedömning

Åtgärdsförslagen i denna rapport baseras på en bedömning av påträffade lämningars kulturvärde. Vid bedömning av påträffade lämningars kulturvärde utgår vi från lagen om kulturminnen m.m. (SFS 1988:950) och från de principer som tillämpas vid bedömning av kulturhistoriska lämningar i RAÄ:s fornminnesinformationssystem FMIS (RAÄ dnr 320-3874-2002).

De viktigaste kriterierna för värdering av fornlämningar och kulturlämningar är dessas *preparatsvärde*, d.v.s. vetenskapliga värde, och *upplevelsevärde*, d.v.s. det pedagogiskt-sociala värdet. Preparatsvärdekriteriet är överordnat upplevelsevärdekriteriet.

Ytterligare värderingskriterier som vi beaktar är förekomst eller *frekvens* – är lämningen vanlig eller sällsynt? – förekomst *av kompletterande källor* – finns det historiska kartor, skriftliga källor, fotografier som minskar lämningens värde som kunskapskälla? – samt *miljön* som helhet – hur förhåller sig lämningen till andra lämningar, har den en stark eller svag förankring till miljön, återfinns den i en ursprunglig eller starkt förändrad miljö? I sällsynta fall kan man också värdera lämningar utifrån ett märklighetskriterium, d.v.s. om en enstaka lämning har en särskilt märklig bakgrund, historia, konstruktion etc. I vissa fall kan fornlämningar också ha ett *brukarvärde*.

I tabell 4 är lämningstyperna klassificerade utifrån *vetenskapligt* respektive *pedagogiskt värde* i klasserna *högt*, *ganska högt*, *ganska lågt* och *lågt* värde. Tabellen omfattar endast de lämningar som ligger inom utredningsområdet, och de lämningar utanför utredningsområdet som eventuellt kan beröras av en vindkraftspark.

Tabell 4. Kulturvärdesbedömning av lämningar inom utredningsområdet.

ID	**lämningstyp**	**antikvarisk bedömning**	**vetenskapligt värde**	**pedagogiskt värde**
RAÄ 2032	härd	R	ganska högt	ganska högt
AC 08	härd	bevakas	ganska högt	ganska högt
AC 09	rösning	övrig kultur-historisk lämning	lågt	ganska högt
AC 13	husgrund, historisk tid	övrig kultur-historisk lämning	ganska lågt	ganska högt
AC 16	rösning	övrig kultur-historisk lämning	lågt	ganska högt

Vi har bedömt samtliga lämningar ha ett ganska högt pedagogiskt värde, medan det vetenskapliga värdet har genomgående bedömts som lågt eller ganska lågt. De två härdarna har den största informationspotentialen, men det vetenskapliga värdet begränsas av att de är ensamliggande anläggningar i stället för ingående i kompletta miljöer. Det går för närvarande inte att utesluta att båda härdarna är tämligen sentida. Eventuellt kan härden RAÄ 2032 vara anlagd i samband med att man flyttade gärdet från den tidigare platsen vid Saxån (RAÄ 2033). Den är i så fall inte mer än omkring 50 år

gammal, ett antagande som styrks av att den vid registreringstillfället år 2000 fortfarande hade ett så högt näringsinnehåll att näringskrävande smörblommor växte i anläggningen. Härden AC 08 behöver dateras för att en eventuell fornlämningsstatus skall kunna fastställas. Om det blir aktuellt att göra ingrepp i dessa lämningar eller i deras närområde (s.k. fornlämningsområde) skall arbetsföretaget prövas av länsstyrelsen mot 2 kap. lagen om kulturminnen m.m. (SFS 1988:950). Länsstyrelserna medger i regel tillstånd till borttagande med villkor om undersökning och dokumentation.

Övriga lämningar har bedömts som s.k. övriga kulturhistoriska lämningar. De åtnjuter inget särskilt skydd i kulturminneslagstiftningen, men med tanke på att spåren efter människors verksamhet i fjällområdet generellt är fåtaliga och svåra att upptäcka vill vi ändå uppmuntra till hänsynstagande till även dessa lämningar.

Sårbarhetsanalys

En bedömning av kulturhistoriska lämningars och kulturmiljöers i fjällområdet sårbarhet för en vindkraftverksetablering får göras dels på objektsnivå och dels på landskapsnivå. Problemet berör både siktbarhetskriterier – hur påverkar den planerade vindkraftsparken möjligheterna för besökare att uppleva fornlämningarna eller kulturmiljöerna? – och frågor rörande markingrepp och kulturminneslagens tillämpning. En omedelbar närhet till ett vindkraftverk kan ha en direkt påverkan på fornlämningar och fornlämningsmiljöer, men även på stora avstånd kan påverkan vara omfattande. Det är särskilt tydligt i kalfjällsmiljö och liknande områden, där ingen skog begränsar synfältet.

Inom utredningsområdet

Utredningsområdet präglas i mycket ringa grad av äldre tiders nyttjande. De kulturhistoriska lämningarna är få och sammanhänger inte några större områden eller kompletta miljöer. Känsligheten för de linje- och punktobjekt (tillfartsvägar och vindkraftverk) som vindkraftsparken innebär är därför inte stor, om dessa anläggningar placeras på avstånd från respektive kulturminne. Det är som nämndes ovan länsstyrelsen som beslutar om storlek på s.k. fornlämningsområden (KML 2 kap. 2 §). Vi har i figur 13 lagt en tentativ buffert med 100 m radie kring varje kulturminne.

Utanför utredningsområdet

V till VNV om utredningsområdet ligger två koncentrationer med fornlämningar samt ytterligare spridda objekt (figur 11). På jämtlandssidan av länsgränsen har ingen fjällinventering skett. Fyndtomheten på denna sida länsgränsen torde därför inte avspegla verkliga förhållanden. På västerbottenssidan var heller inga kulturhistoriska lämningar registrerade före fjällinventeringen åren 1999 - 2000 (Sanell & Klang 2001:27).

Hela dalbottnen V om Stekenjokk besitter stora kulturhistoriska värden genom sina talrika lämningar efter äldre tiders renskötsel och fångst (figur 12). Avståndet till den planerade vindkraftparken från dessa koncentrationer är 2,3 – 3 respektive 3,5 – 4,6 km. Upplevelsevärdet av kulturmiljön i dessa

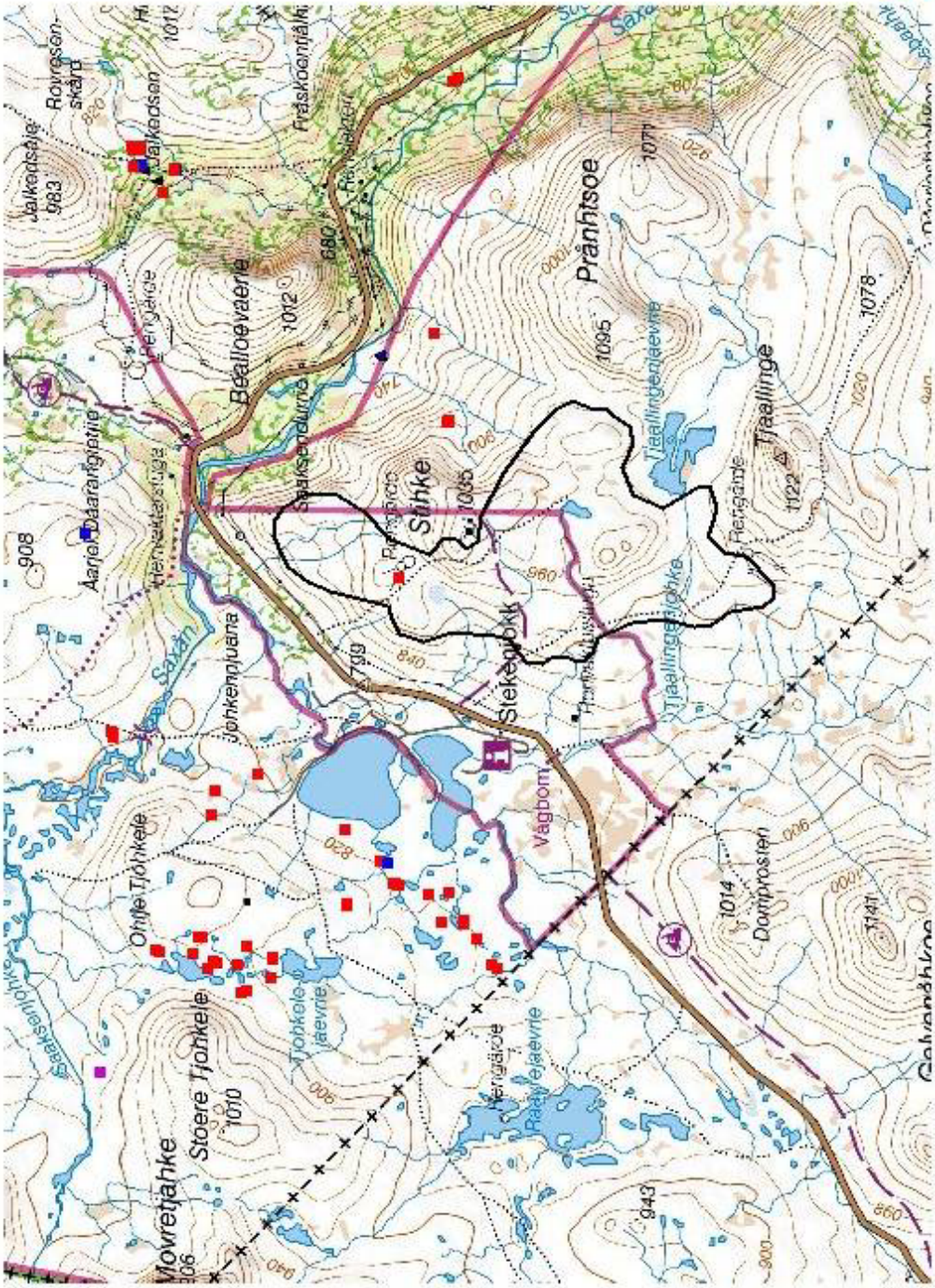

Figur 11. Tidigare registrerade lämningar (FMIS 2007-09-28). Underlag: fjällkartan AC4, skala 1:75 000.

områden har delvis lidit skada genom gruvdriften och anläggandet av gruvdammen. Särskilt märkbart är det förhållandet vid den anmärkningsvärda gravplatsen RAÄ 2028.

Erfarenhetsmässigt skall vindkraftverk stå samlade i lätt varseblivna geometriska mönster för att ge det mest rofyllda intrycket i landskapet. Energieffekten kräver särskilda avstånd, men av landskapshänsyn bör vindkraftverk placeras på ett sådant sätt att de uppfattas som en samlad grupp. En generell rekommendation är att vindkraftverken inte placeras på större avstånd från varandra än 4 gånger propellerdiametern (NM 2000:80).

Vår bedömning är att vindkraftsparken p.g.a. avståndet till lämningarna i dalbottnen och vindkraftsparkens sammanhållna layout i inget annat än ringa grad påverkar upplevelsen av kulturmiljön i dalbottnen V om Stekenjokk.

Figur 12. En av tältkåtatomterna i den värdefulla kulturmiljön V om Stekenjokk (foto: privat).

Åtgärdsförslag - Bevarande och anpassning av vindkrafts-parkens layout

Härdarna

Inom utredningsområdet finns en fast fornlämning och ett bevakningsobjekt, härdarna RAÄ 2032 och AC08. Båda härdarna har en tveksam ålder. Båda är hotade genom sitt läge, genom mekanisk erosion i ena fallet och vinderosion i det andra. Arkeologicentrums förslag är i första hand att vindkraftparkens layout inklusive vägar anpassas så, att härdarna kan ligga kvar med ett skyddsområde. Inga vägar eller vindkraftverk placeras i lämningarnas omedelbara närhet. Till fasta fornlämningar hör enligt KML (SFS 1988:950), 2 kap., 2 §, ett fornlämningsområde, d.v.s. ett så stort område på marken som behövs för att bevara fornlämningen och ge den ett tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Länsstyrelsen beslutar om fornlämningsområdets storlek.

Om lämningarna inte kan ges ett tillräckligt stort område för att de skall kunna upplevas utan att vindkraftverken eller vägarna blir alltför påträngande är det rimligare att marken frigörs genom att lämningarna efter länsstyrelsebeslut undersöks, dokumenteras och tas bort.

Motivering: *Fasta fornlämningar är en ändlig resurs, och den mest hållbara förvaltningen av landets fornlämningar är att de bevaras så långt som möjligt. Om moderna anläggningar av dominerande art placeras nära fornlämningar förlorar lämningarna sitt upplevelsevärde. Handlar det om enstaka lämningar som i det aktuella fallen kan undersökning och borttagande vara att föredra framför ett alltför litet fornlämningsområde som kanske skulle innebära att härdarna helt kringgärdades av vindkraftverk och vägar.*

Kojtomten

En bebyggelselämning från 1900-talet räknas inte som fast fornlämning och äger därför inget skydd enligt KML. Vårt förslag är ändå att hänsyn tas till kojtomten på ett sätt som liknar behandlingen av de fasta fornlämningarna, d.v.s. att inga vindkraftverk placeras i omedelbar anslutning till kojtomten, och att siktfältet mot Tjaallingenjaevrie lämnas fritt från både vägar och vindkraftverk så att det funktionella sambandet till den f.d. fiskesjön kan upplevas utan störningar.

Motivering: *Kojtomten hör till en kategori av lämningar som ägnats mycket liten uppmärksamhet i forskningen. Kunskapsunderlaget är därför bristfälligt. Kojtomten är sentida men går tillbaka på ett mycket ålderdomligt val av plats för tillfällig övernattning. Denna lämningstyp är praktiskt taget okänd i andra källmaterial än de arkeologiska, vilket motiverar att den bevaras.*

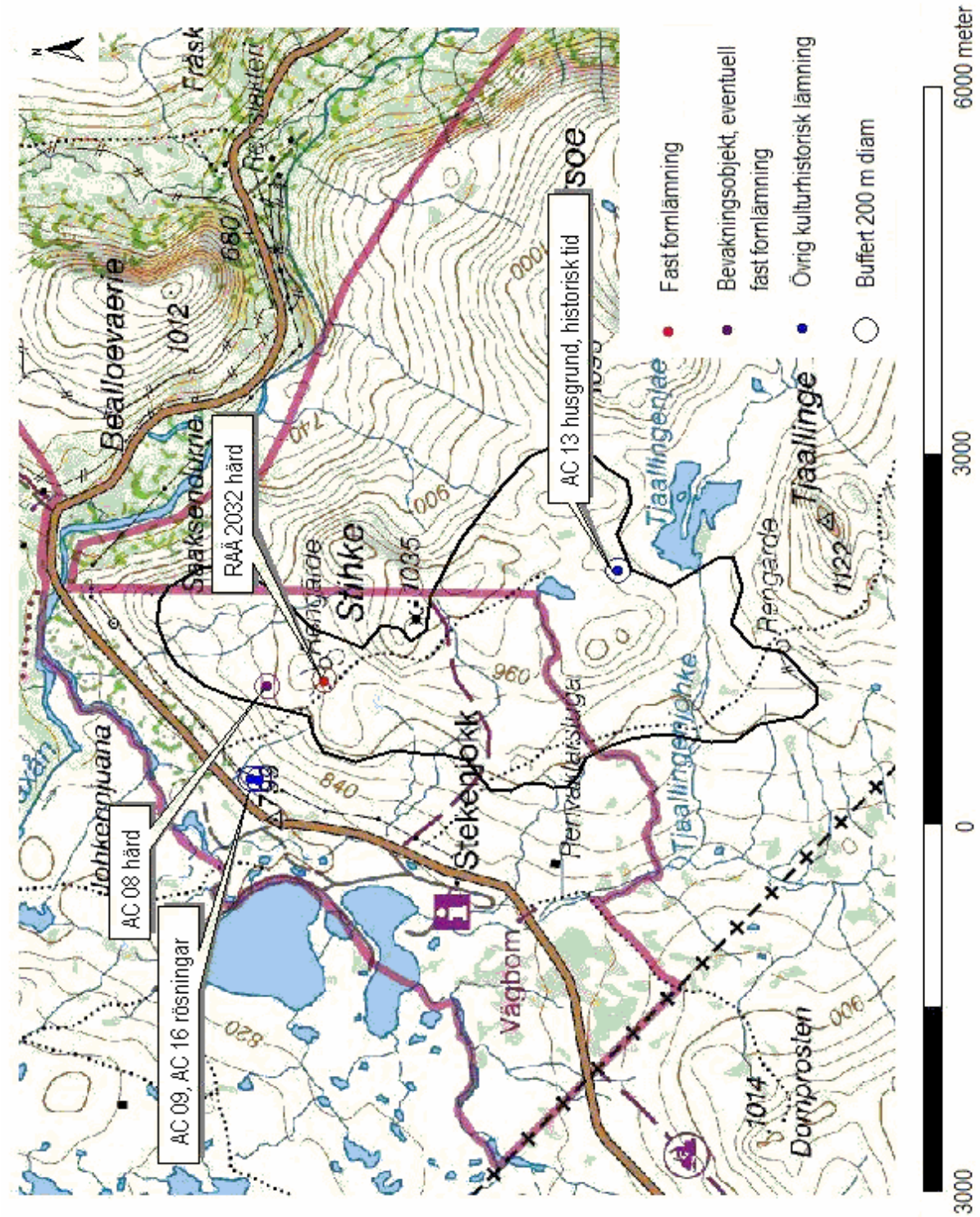

Figur 13. Berörda lämningar med en buffertzon med 100 m radie.

Rösningarna

Ålderdomliga rösningar och stensamlingar i fjällområdet är en problematisk lämningstyp. De kan innefatta allt från led- och topprösen, rösen till försvar av malmfyndigheter (inmutningar), offerplatser och gravar, bengömmor och björngravar, fundament till förvaringsanläggningar, gränsmärken till lappskatteland eller andra indelningar och mycket annat. Vi har uppfattat de två registrerade rösningarna som ledrösen till en led som inte längre används eller som försvar till inmutningen av malmfyndigheten vid Stekenjokk. Rösningarna ligger utanför utredningsområdet men kan eventuellt komma att beröras av vindkraftsparkens tillfartsväg. Vi föreslår i så fall att vägen anpassas så att rösningarna kan ligga kvar.

Motivering: *Rösningar har inte blivit föremål för någon mera omfattande sammanställning eller forskning. I det aktuella fallet har funktionen inte kunnat fastställas med säkerhet. Det bristfälliga kunskapsunderlaget motiverar att hänsyn tas till dessa lämningar, och att åtgärder vidtas för att bevara dem på ursprunglig plats.*

Utredningsgrävning

En arkeologisk utredning etapp 1 mynnar ofta ut i ett förslag om etapp 2, utredningsgrävning. I den landskapstyp som är aktuell i utredningsområdet har det inte varit möjligt att lokalisera gynnsamma topografiska lägen för fornlämningar utan synlig begränsning. Det beror på att det i utredningsområdet saknas förutsättningar för en mera stadigvarande eller säsongsmässigt återkommande bosättning. Någon etapp 2 föreslås därför inte.

Sammanfattning av åtgärdsförslagen

Under förutsättning att vindkraftparkens layout och dragningen av tillfartsvägar anpassas till de registrerade lämningarna med skydd enligt KML eller med annat kulturvärde föreslår vi inga ytterligare antikvariska åtgärder med anledning av den planerade vindkraftsparken.

Referenser

Publikationer och rapporter

Hemmendorff, Ove, 1980. *Rapport över kulturhistorisk inventering av områden för planerad gruvbrytning i Jormlien, Strömsunds kommun, Jämtlands län samt Stekenjokkområdet, Vilhelmina kommun, Västerbottens län*. (Jämtlands läns museum.) Östersund.

KML lagen om kulturminnen m.m. (SFS 1988:950), 2 kap. Fornminnen.

Kjellström, Rolf, 2000. *Samernas liv*. Stockholm.

Manker, Ernst, 1947. *De svenska fjällapparna*. (Svenska turistföreningen. STF:s handböcker om det svenska fjället 4.) Stockholm.

Manker, Ernst, 1953. *The nomadism of the Swedish mountain Lapps: the Siidas and their migratory routes in 1945*. (Nordiska museet, Acta Lapponica 7.) Stockholm.

Manker, Ernst, 1961. *Lappmarksgravar: dödsföreställningar och gravskick i lappmarkerna*. (Nordiska museet, Acta Lapponica 17.) Stockholm

NM 2000. Kulturmiljøet i miljøkonskevensvurderinger: et idéhefte om håndtering av kulturmiljøtemaet, 2000. (Nordiska ministerrådet. Nord 2000:17.) Köpenhamn.

RAÄ Underrättelser 1998. *Uppdragsarkeologi: rekommendationer vid upprättande av undersökningsplaner, utarbetande av rapporter, uppföljning, bedömning av lämplighet och kompetens samt konservering*. (Riksantikvarieämbetet. Underrättelser från RAÄ 1998:1) Stockholm.

SOL 2003 *Svenskt ortnamnslexikon*. (Språk- och folkminnesinstitutet.) Uppsala.

Sanell, Charlotta, & Lennart Klang, 2001. *2000 års fornminnesinventering i Västerbottens län: Sorsele, Lycksele, Malå, Storuman, Vilhelmina och Åsele kommuner*. (Fornminnesinventeringen Rapport 2001:5, Riksantikvarieämbetet och Västerbottens museum.) Stockholm/Umeå.

VK *Vilhelmina: en lappmarksbygd på väg mot framtiden*. 2007. Del 2. (Dialekt-, ortnamns och folkminnesarkivet i Umeå, Serie D, Meddelanden 6B.) Umeå.

Vikman, Per-Åke, & Paul van den Brink, 2000. *Vegetationsförändringar på fjällen i västra Häjedalen: fältinventering*. (Rapport 2000:3, Fjällforskningsinstitutet, Mitthögskolan.) Östersund.

Wennstedt Edvinger, Britta, & Ulf Stefan Winka, 2001. *Sydsamiska kulturmiljöer*. (Skrifter utgivna av Gaaltije 1.) Östersund.

ÖP 2000. Översiktsplan, Vilhelmina kommun. Vilhelmina.

Allmänna kartor och specialkartor

Fjällkartan. 2004. AC4 Fatmomakke - Saxnäs. Skala 1:100 000. (Lantmäteriet.) Gävle.

Historiskt kartmaterial

Generalstabskartan. 1899. Jadnem 39. (Skala 1:100 000.) (Rikets allmänna kartverk.) Stockholm.

Övrigt otryckt material och arkivhandlingar

ATA Antikvarisk-topografiska arkivet. Riksantikvarieämbetet. Stockholm.

Arkeologicentrum, utredningsplan etapp 1. P2007:12 AC 2007-04-02.

DAUM BD1772 Socken: Vilhelmina By: Vilhelmina Län: Vb Land: S Språk: Sv InsNamn: Sveriges Radio Ämne: Stekenjokk; 1971-12-21.

RAÄ dnr 320-3874-2002. *Antikvarisk bedömning vid registrering i riksantikvarieämbetets fornminnesregister.* (Riksantikvarieämbetet. Kunskapsavdelningen.) Stockholm.

VBM CW Christer Westerdahls fältmaterial, topografisk karta 24 F Dikanäs. Bebyggelseinventering i Västerbottens län år 1978 – 1980. Västerbottens museum. Umeå. Dnr 208/81.

VBM Västerbottens museums topografiska arkiv. Umeå.

Internet

FMIS riksantikvarieämbetets fornminnesinformationssystem för Västerbottens län. www.fmis.raa.se/fmis/ 2007-07-17 – 2007-09-28.

LMV Lantmäteriets historiska karttjänst. www.lantmateriet.se/ 2007-04-01

– 2007-09-28.

Ren 2000. Samebyarnas och rennäringens markanvändningsredovisning. www.ren2000.se/ 2007-07-17.

SGU Sveriges geologiska undersöknings karttjänst. www.sgu.se/ 2007-07-17.

SHM Statens historiska museums översiktsdatabas. www.historiska.se/ 2007-07-17.

SOFI Institutets för språk- och folkminnen ortnamnsdatabas. www.sofi.se/ 2007-07-17.

Muntliga uppgifter

Leif Larsson, Klimpfjäll. Ordförande, Vilhelmina södra sameby. 2007-07-16, 2007-08-31.

Roland Larsson, Klimpfjäll. 2007-07-26.

Bilaga 1 Administrativa och tekniska uppgifter

Uppdrag
Arkeologisk utredning inför planerad vindkraftspark, Stekenjokk, Vilhelmina socken och kommun, Västerbotten.

Diarie- och projektnummer
Länsstyrelsens dnr -
Arkeologicentrums projektnr P2007:12 AC

Beställare
Fred Olsen Renewables AB
Bondevägen 4
923 32 Storuman

Utförare
Arkeologicentrum i Skandinavien AB, Box 1, 834 21 Brunflo
Projektpersonal: Kjell Edvinger (PL), Britta Wennstedt Edvinger, Jacquelyn Graham

Projekttid
fältarbete 2007-07-23 – 2007-07-27

Belägenhet
Län: Västerbottens län
Landskap: Lappland
Kommun/stad: Vilhelmina
Socken: Vilhelmina
Fastighet: Vilhelmina kronoöverloppsmark
Kartblad: Z1 Lantmäteriets fjällkarta skala 1:100 000,
23E 4-5 g-h SÖ

Utredningsområde
Yta: 680 hektar (preliminärt etableringsområde för vindkraftverk) plus korridorer vid leder i V-NV, sammanlagt 783 hektar.
Undantagna ytor: inga.
Längdmeter sökschakt: 0 m
Area sökschakt: 0 m^2

Kartreferens
RT90 2,5 gon V, RH70

Inmätning
Mätning har skett med GPS. Noggrannheten beräknas till ± 10 m.

Kartering
Programvara: ArcView 3.2. (ESRI).

Fynd
Inga fynd har tillvaratagits.

Arkivmaterial
Inget arkivmaterial har producerats.

Foton
Digitala fotografier (jfr tabell) förvaras vid Arkeologicentrum. Foton av nyregistrerade lämningar finns tillgängliga via riksantikvarieämbetets hemsida (www.fmis.raa.se/fmis/).

nr	ID-nr	bild-nr	motiv	riktning mot	fotograf	datum	anm
1	AC200712AC	0012	Översikt mot Sipmehke	SV	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-23	
2	AC200712AC	0013	Rösad led/fyrhjulingsväg mot Stihke-gärdan	SÖ	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-23	
3	AC200712AC	0014	Gräsmarksområde vid Stihke-gärdan, översilning	NNV	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-23	7222676, 1437979
4	AC200712AC	0015	Gräsmarksområde vid Stihke-gärdan, översilning	V	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-23	7222593, 1438043
	AC200712AC	0016	utgår				
5	AC200712AC	0017	Stihke-gärdan	NV	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-23	
	AC200712AC	0018	utgår				
6	AC200712AC	0019	Stihke-gärdan	NV	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-23	
7	AC200712AC	0020	Fjällflora 1		Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-23	7222651, 1438929
9	AC200712AC	0021	Gräsmarksområde med fibblor	SV	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-23	7222651, 1438929
	AC200712AC	0022	utgår				
10	AC200712AC	0023	Gräsmarksområde	N	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-23	7222977, 1438875
11	AC200712AC	0024	Sentida stensamling Ö om Stihke-gärdan	VSV	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-23	7222718, 1438506
12	AC200712AC	0025	Härd AC 08	ÖSÖ	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-23	7222930, 1438286
13	AC200712AC	0026	Rösning AC 09	SÖ	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-24	7223061, 1437535
14	AC200712AC	0027	Översikt	ÖSÖ	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-24	7222360, 1438044
15	AC200712AC	0028	Fjällflora 2, S om Stihke-gärdan		Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-24	
16	AC200712AC	0029	Översikt, gräsmark med Stihke-gärdan i bakgrunden	NNV	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-24	
17	AC200712AC	0030	Översikt mot Sipmehke med praktikant Jacquelyn Graham	SV	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-24	
18	AC200712AC	0031	Översikt med Stihke-gärdan	NNÖ	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-24	
	AC200712AC	0032	utgår				

	AC200712AC	0033	utgår				
	AC200712AC	0034	utgår				
19	AC200712AC	0035	Översikt, utrednings-områdets N del	NNV	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-24	
20	AC200712AC	0036	Översikt, utrednings-områdets C del	NV	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-24	
21	AC200712AC	0037	Översikt, dammen vid f.d. gruvan	V	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-24	
22	AC200712AC	0038	Översikt, utredningsområdets S del mot Tjaallinge	SÖ	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-24	
23	AC200712AC	0039	Översikt, utrednings-områdets S del	SV	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-24	
	AC200712AC	0040	utgår				
24	AC200712AC	0041	Gräsmarksområde	N	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-24	
25	AC200712AC	0042	utgår		Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-25	
26	AC200712AC	0043	Sentida rösning (be-gränsad lavtillväxt) mot Tjaallinge	S	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-25	7220564, 1439397
27	AC200712AC	0044	Två flyttblock i sluttningen mot Tjaallingejaevrie	S	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-25	
28	AC200712AC	0045	Flyttblock med kojtomten AC 13	SSÖ	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-25	
29	AC200712AC	0046	Fjällfauna		Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-25	
30	AC200712AC	0047	Tjaallingejohke ned-ströms (nedskuren)	SV	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-25	
31	AC200712AC	0048	Sentida stenläggning vid fångstarm till Tjaallinge-gärdan	S	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-25	7218801, 1438322
32	AC200712AC	0049	Liten fors med jätte-gryta i Tjaallinge-johke	NÖ	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-25	7219420, 1438075
	AC200712AC	0050	utgår				
33	AC200712AC	0051	Minnesmärke över gruvdriften (AC 15)	V	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-26	
34	AC200712AC	0052	Mässingsplatta på minnesmärke över gruvdriften	V	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-26	
35	AC200712AC	0053	Informant Roland Larsson, Klimpfjäll, och arkeolog Kjell Edvinger i Stihke-gärdan	VNV	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-26	
36	AC200712AC	0054	Informant Roland Larsson, Klimpfjäll, och arkeolog Kjell Edvinger i Stihke-gärdan	VNV	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-26	
37	AC200712AC	0055	Rösning (visarsten)	NV	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-26	
38	AC200712AC	0056	Renvaktarstuga	NV	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-26	
39	AC200712AC	0057	Tjaallingejohke med Tjaallinge-gärdan i bakgrunden	SÖ	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-26	
40	AC200712AC	0058	Hällmarksområde med block vid Tjaallingejohke	V	Britta Wennstedt Edvinger	2007-07-26	

Bilaga 2 Beskrivningar

ID	Lämnings-typ	Beskrivning	Antikv. bedömn.	X-koord.	Y-koord.
RAÄ 2032	Härd	Tillägg: Vid arkeologisk utredning år 2007 återfanns härden ej på angiven plats. Iakttogs senast år 2006 (uppgift från Leif Larsson, Vilhelmina södra sameby), men torde ha omfattande skador p g a läget i ett rengärde som är i bruk. Förstörd? Antikvarisk kommentar: Bör vara tämligen sentida då den vid registreringstillfället år 2000 var beväxt med smörblommor. Dvs att näringsämnen i härden ännu inte urlakats, vilket tyder på låg ålder. Tillkom när gärdet flyttades från RAÄ 2033 till denna plats för ca 50 år sedan?	Fast fornlämning	7222464	1438338
AC08	Härd	Härd, oval, 1,1 x 0,8 m (NNÖ-SSV) och 0,05 – 0,2 m h, bestående av en gles, enskiktad packning av eldpåverkade stenar, vanligen 0,1 m st. I SÖ är en större sten, 0,5 (NÖ-SV) x 0,25 x 0,1 m st, ställd på kant som vindskydd. Rikligt med kolstycken, 0,05 m st. Skadad genom vinderosion i utsatt läge. Beväxt med sparsamt med gräs och kråkris. Terräng: Krön av grusig- sandig åsbildning på V-sluttning av fjäll. Fjällhed (kråkris och dvärgbjörk, lokalt helt vegetationslöst). Antikvarisk kommentar: Svårbedömd p g a skador. Tveksam ålder då både ålderdomliga (stenpackning) och sentida (kantställd sten) särdrag föreligger. Mycket märkligt och vindutsatt läge.	Bevakas	7222930	1438286
AC09	Rösning	Rösning, 0,8 x 0,6 m (NNÖ-SSV), bestående av en visarsten, närmast rektangulär, 0,6 m h, 0,45 m br (N-S) och 0,12 m tj, i ett fundament av ett tiotal 0,3 – 0,5 m st stenar, Begränsad lavtillväxt på enstaka stenar. Terräng: Morän- och vittringsjord på VNV-sluttning av fjäll. Fjällhed (kråkris och dvärgbjörk). Antikvarisk kommentar: Osäker ålder men ingen led eller befintlig gräns finns på platsen.	Övrig kultur-historisk lämning	7223061	1437535
AC13	Husgrund, historisk tid	Kojtomt, oregelbunden, ursprungligen 2 m diam?, bestående av enstaka brädrester och en härd vid ett flyttblock. Flyttblocket är 11 m l (NNÖ-SSV), 5 m br och 2,5 m h. Härden, belägen vid flyttblockets NNÖ kortsida och i kojans SV del, är närmast oval, 0,9 x 0,7 m (Ö-V) och mindre än 0,05 m h, av flata stenar, 0,2 – 0,4 m st. Under stenarna iakttogs rikligt med kolpartiklar. Inga spår av eldning syns på flyttblocket. Brädresterna, vid utredningstillfället 7 brädor med moderna spikar, är spridda NV – N om flyttblocket, men har ursprungligen sannolikt varit resta mot flyttblockets N begränsning. Hela området runt flyttblocket (2 – 6 m br) är beväxt med gräs, bl.a. stagg, samt smörblommor, ormrot och fjällviol. Terräng: SÖ-sluttande morän och vittringsjord. Fjällhed (blåbärsris, mossor och lavar). Antikvarisk kommentar: Trolig fiskarkoja till Tjaallingenjaevrie, som tidigare varit en bra fiskesjö (uppgift från Leif Larsson, Vilhelmina södra sameby) men nu är igenväxt.	Övrig kultur-historisk lämning	7220175	1439031

AC15	Minnesmärke	Minnessten, granit, 1,9 m h, 1,35 m br (N-S) och 0,45 m tj. På den mot Ö vettande sidan är en mässingsplatta, 0,4 x 0,3 m, med texten STEKENJOKKGRUVAN Mellan 1976 – 1988 bröt och anrikade Boliden på denna plats ca 7 M ton malm som innehöll koppar, zink, guld och silver. Efter avslutad drift har området efterbehandlats och sandmagasinet var det största i Sverige som åt- gärdades genom överdämning. Ö om minnesmärket är 3 sentida stensamlingar, 2 runda, 0,7 – 1 m diam och 0,2 – 0,3 m h, och en oval, 3 x 1 m (N-S) och 0,1 – 0,2 m h, med stenar, 0,1 – 0,4 m st, vilka turister försett med sina namn och datum för besök. Terräng: Krön av mindre grusknabbe i V-sluttning av fjäll. F d gruvområde. Orientering: 115 m 335 gon om landsvägskant vid infart.	Övrig kultur-historisk lämning	7221435	1436640
AC16	Rösning	Rösning, närmast rektangulär, 0,7 x 0,6 m (N-S), bestående av en visarsten, 0,3 m h, 0,5 m b (N-S) och 0,03 m tj, i ett fundament av 0,4 – 0,6 m st stenar varav 3 är synliga. Terräng: Morän-/vittringsjord på NV-sluttning av fjäll. Fjällhed (kråkris och dvärgbjörk). Antikvarisk kommentar: Osäker ålder men ingen led eller befintlig gräns finns på platsen.	Övrig kultur-historisk lämning	7222998	1437527

Bilaga 3 Fältinventerat område

Underlag: fjällkartan AC4, skala 1:50 000. Röd linje = fältinventerat område, svart linje = utredningsområde.

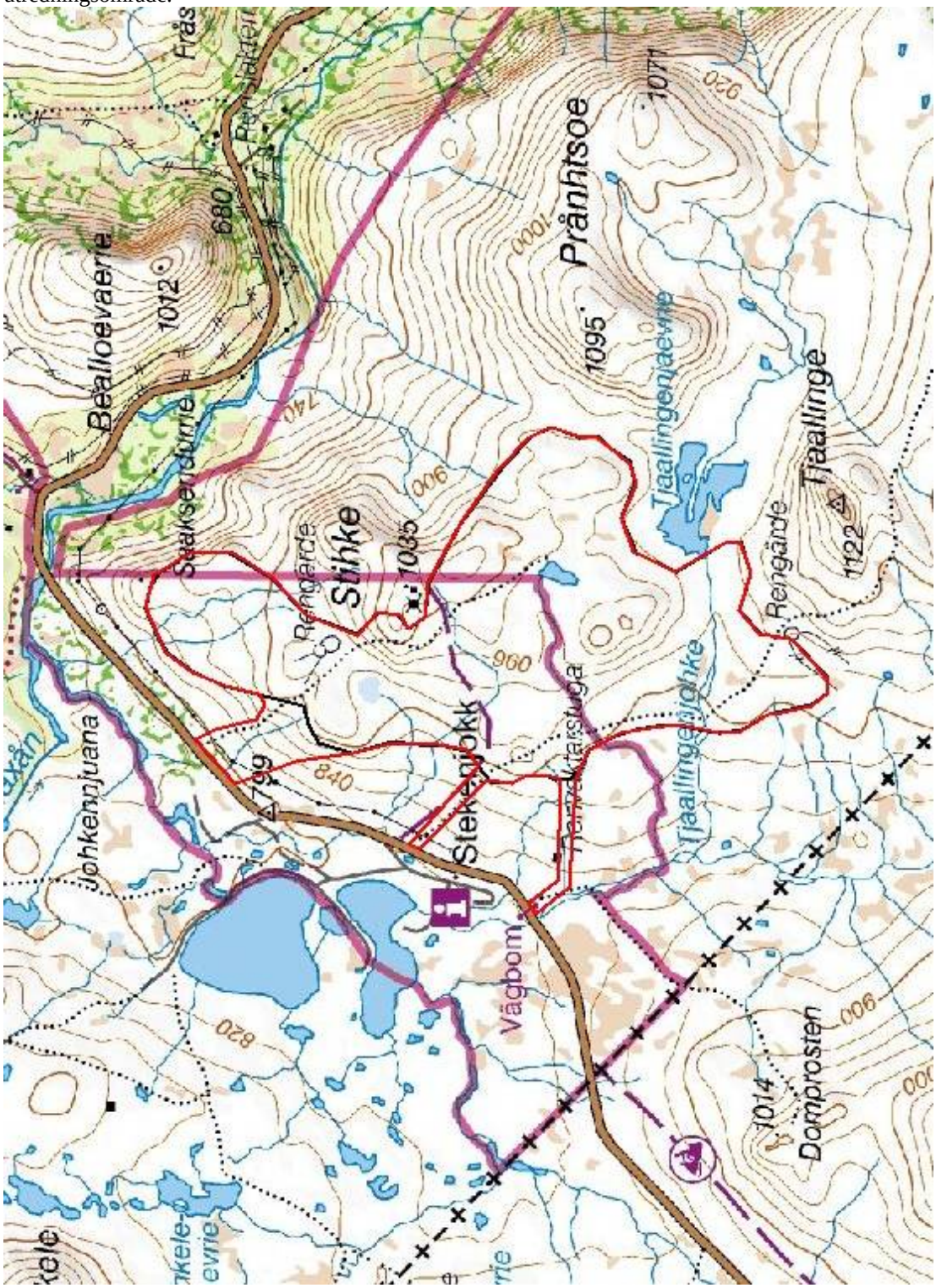

Bilaga 4 Fotografier

AC200712AC-0012, Översikt mot Sipmehke mot SV

AC200712AC-0013, Rösad led/fyrhjulingsväg mot Stihke-gärdan mot SÖ

AC200712AC-0014, Gräsmarksområde vid Stihke-gärdan, översilning mot NNV

AC200712AC-0015, Gräsmarksområde vid Stihke-gärdan, översilning mot V

AC200712AC-0017, Stihke-gärdan mot NV

AC200712AC-0019, Stihke-gärdan mot NV

AC200712AC-0020, Fjällflora 1

AC200712AC-0021, Gräsmarksområde med fibblor mot SV

AC200712AC-0023, Gräsmarksområde mot N

AC200712AC-0024, Sentida stensamling Ö om Stihke-gärdan mot VSV

AC200712AC-0025, Härd AC 08 mot ÖSÖ återges i textdelen

AC200712AC-0026, Rösning AC 09 mot SÖ återges i textdelen

AC200712AC-0027, Översikt mot ÖSÖ

AC200712AC-0028, Fjällflora 2, S om Stihke-gärdan

AC200712AC-0029, Översikt gräsmark med Stihkegärdan i bakgrunden mot NNV

AC200712AC-0030, Översikt mot Sipmehke med praktikant Jacquelyn Graham mot SV återges i textdelen

AC200712AC-0031, Översikt med Stihke-gärdan mot NNÖ

AC200712AC-0035, Översikt, utredningsområdets N del mot NNV

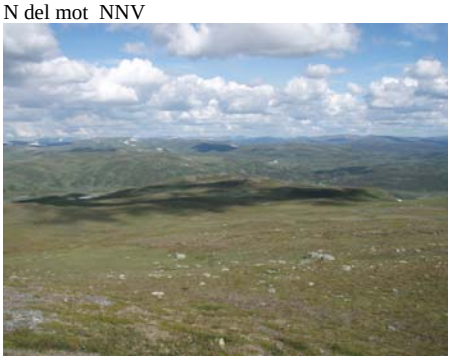

AC200712AC-0036, Översikt, utredningsområdets C del mot NV

AC200712AC-0037, Översikt, dammen vid f.d. gruvan mot V återges i textdelen

AC200712AC-0038, Översikt, utredningsområdets S del mot Tjaallinge mot SÖ

AC200712AC-0039, Översikt, utredningsområdets S del mot SV

AC200712AC-0041, Gräsmarksområde mot N

AC200712AC-0043, Serntida rösning (begränsad lavtillväxt) mot Tjaallinge, mot S

AC200712AC-0044, Två flyttblock i sluttningen mot Tjaallingejaevrie, mot S

AC200712AC-0045, Flyttblock med kojtomten AC 13 mot SSÖ återges i textdelen

AC200712AC-0046, Fjällfauna

AC200712AC-0047, Tjaallingejohke nedströms (nedskuren) mot SV återges i textdelen

AC200712AC-0048, Sentida tenläggning vid fångstarm till Tjaallinge-gärdan mot S

AC200712AC-0049, Liten fors med jättegryta i Tjaallingejohke mot NÖ

AC200712AC-0051, Minnesmärke över gruv-driften (AC 15) mot V

AC200712AC-0052, Mässingsplatta på minnesmärke över gruvdriften mot V

AC200712AC-0053, Informant Roland Larsson, Klimpfjäll, och arkeolog Kjell Edvinger i Stihke-gärdan, mot VNV

AC200712AC-0054, Informant Roland Larsson, Klimpfjäll, och arkeolog Kjell Edvinger i Stihke-gärdan mot VNV återges i textdelen

AC200712AC-0055, Rösning (visarsten) mot NV

AC200712AC-0056, Renvaktarstuga mot NV återges i textdelen

AC200712AC-0057, Tjaallingejohke med Tjaallinge-gärdan i bakgrunden mot SÖ

AC200712AC-0058, Hällmarksområde med block vid Tjaallingejohke mot V

Bilaga 5 Sentida härdar

Sentida, stensatta härdar som påträffats under utredningen har registrerats med koordinater. Härdarna registreras inte som kulturminnen då åldern är låg och övergivenhetskriteriet (jfr KML) inte är uppfyllt. Kartunderlag: fjällkartan AC4, skala 1:50 000.

nr	y-koordinat	x-koordinat	anm.
AC 1201	1438306	7222424	
AC 1202	1438286	7222360	
AC 1203	1438481	7219031	
AC 1204	1438375	7218917	
AC 1205	1438360	7218923	
AC 1206	1436836	7220538	
AC 1207	1438003	7222765	turisthärd
AC 1208	1437643	7220866	turisthärd

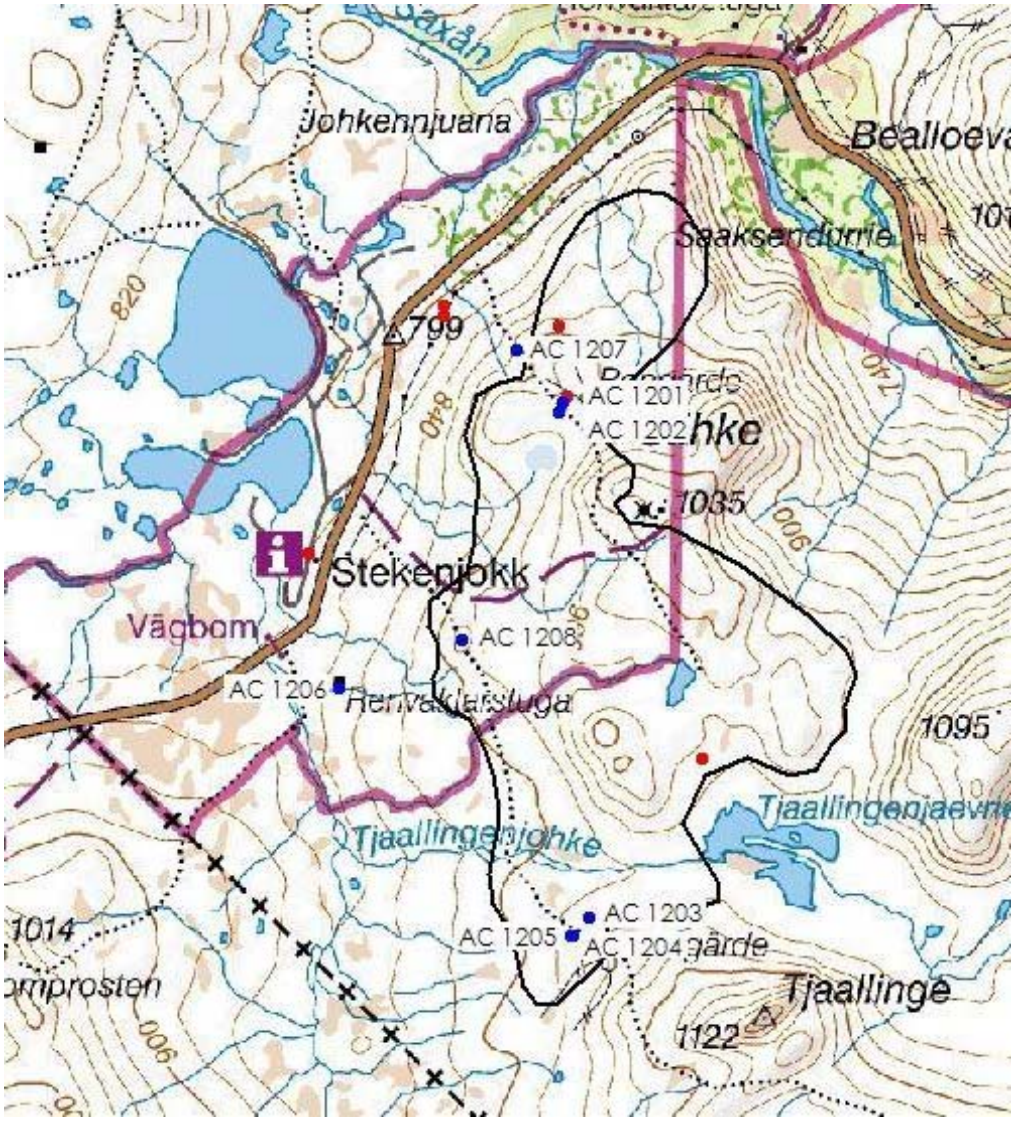

ISSN 1650-7460
ISBN 91-89640-32-2